

Jászkun kapitányok a 21. században

A jászok és a kunok közismertek hagyománytiszteletükről és jelenkori sokrétű hagyományőrzésükről. A Jászkun Redemptio 250 éves évfordulójának megünneplése 1995-ben új lendületet és arculatot adott a jászok hagyományőrzésének. Jó néhány régi szokáselemet élesztettek újjá, így mentették meg a végleges feledéstől a régi szücsmintákat, és támasztották fel parasztpolgári viseletüket. De életre hívtak olyan régi szokásokat is, amelyeket új tartalommal töltöttek meg. Ennek egyik legszebb példája a jászkapitány választása volt.

A jászkapitány választásának gondolata 1995-ben született, és Muhoray György helytörténeti kutatótól származik. Ez azonban akkor pusztán gondolat maradt, a megvalósítására csak négy év múlva került sor. Amikor a jászok 1998-ban a IV. Jász Világtalálkozóra készültek Macsi Sándor jászágói iskolaigazgató ismét szóba hozta Muhoray György ötletét, amelyet Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója azonnal pártfogásba vett. Az ügy megvalósításához megnyerte a világtalálkozó főrendezői, Győriné dr. Czeglédi Márta polgármester asszony, dr. Dobos László, a Jászok Egyesülete ügyvivője támogatását, akik tüstént megbízták az igazgató asszonyt és Kovács Andrásné drámapedagógust a jászkapitány választása kritériumainak, valamint az avatási szertartás ceremóniájának kidolgozására.

Így került hát sor 1998. május 30-án, Jászfényszarun, a IV. Jász Világtalálkozón az első jászkapitány ünnepélyes beiktatására. A jászok első jászkapitányának Ézsiás István agrármérnök, lovas hagyományőrzőt választották.

Azóta eltelt 21 esztendő. A jászkapitányokat mindenkor a Jász Világtalálkozót rendező önkormányzat választja a következő kritériumok alapján: példaértékű magatartás, közéleti és hagyományőrző tevékenység, alkalmasság protokolláris szereplésre, jó megjelenés, beszédképesség. Az önkormányzat az általa hozott döntésről tájékoztatja a Jászsági Önkormányzatok Szövetségét (JÖSZ). A jászkapitány beiktatására mindenkor a Jász Világtalálkozó díszünnepségén kerül sor.

A jászkapitány ünnepélyes beiktatása a Jász Világtalálkozók legszebb ceremóniája, amely a következőképpen zajlik: A település polgármestere bemutatja a választott kapitány életútját, addigi hagyományőrző tevékenységét, majd a kapitány ünnepélyesen esküt tesz, amelynek szövegét a JÖSZ elnöke mondja elő. Ezután következik a kapitányi jelképek átadása. A fekete nyakravalót, a zsinóros, prémes bársony mentét, a tollforgós bársony süveget, a kapitányi pecsétet a Jász Múzeum igazgató asszonya, a kapitányi medált a JÖSZ elnöke, a kapitányi kardot a jászkun főkapitány, a kinevezéséről szóló díszes tanúsítványt pedig a település polgármestere adja át a jászkapitánynak. A beiktatási ceremónia végén a Jász Múzeum igazgató asszonya a Jászkürt hiteles másolatát nyújtja át a kapitánynak. A kürt öblébe szorított ezüst ivópohárba a település polgármestere vagy alpolgármestere bort tölt. A kapitány a kürt tartalmát a jászokra, a kunokra és minden magyarokra köszönti, majd iszik a kürtből, miközben a jász íjászok kürtölnek. Ezt követően három ágyúszó dördül el a jászkapitány tiszteletére, majd a kapitány lovat rendel az egyesített jász bandériumok kapitányától. Miután a lovat bevezetik, a kapitány lóra száll és a huszárok kíséretében ellovagol az ünnepség helyszínéről.

A regnáló jászkapitányok és kapitánynék rendkívül sokat dolgoznak, évente 100-130 rendezvényen vesznek részt: köszöntőt mondanak, kiállítást nyitnak, programokat szerveznek (arató- és főzőverseny, pálinka mustra, helytörténeti vetélkedő, fórum stb.), de az emeritus jászkapitányok és kapitánynék is rendszeresen részt vesznek a hagyományőrző programokon, és segítséget nyújtanak a hagyományőrzés legkülönbözőbb területein (helytörténeti gyűjtemény, honismereti szakkör, lovas bandérium, népdalkörök stb.).

A jászkapitányok székhelye a Jász Múzeum, amely intézmény kezdettől fogva szakmai segítséget nyújt a kapitányok munkájához.

A jászok példáját követve 2000-ben a Nagykunság is megválasztotta az első *nagykunkapitányát* Kisújszálláson. 2005-ben a Kiskunság is csatlakozott az újkori kapitányválasztáshoz, s az első *kiskunkapitányt* Kiskunfélegyháza adta.

A nagy- és kiskunkapitány választás kezdetben évenként történt, de 2009-től a háromévenkénti választást hagyta jóvá a Nagykun Hagyományőrző Társulás, amelyhez 2012-ben a Kiskun Önkormányzatok Szövetsége is csatlakozott.

A kunkapitányok választása kezdettől fogva különböző települési ünnepekhez (redemptio ünnepe, város napja, hagyományőrző fesztivál, Mihály Napi Sokadalom stb.) kapcsolódik, de előfordul, hogy a Kun Világtalálkozó programjába illesztik be, amelyet szintén három évenként rendeznek meg az azt felvállaló településen. A nagy- és kiskunkapitány jelölésének kritériumai hasonlóak a jászokéhoz, és ünnepélyes beiktatása is hasonló ceremóniával zajlik, csak a Jászkürt helyett kulacsot kap a kapitány, és az ünnepség végén nem lóháton, hanem hintóval távozik az ünnepség helyszínéről.

A három kerület kapitányai 2006-ban Jászfényszarun megalapították a Jászkun Kapitányok Tanácsát, amely azóta is irányítja munkájukat.

A Kiskunkapitányok Tanácsa bázishelyét a Kiskun Múzeum biztosítja, a Nagykun Kapitányok Tanácsa pedig a Nagykun Hagyományőrző Társulás kebelében működik.

Az újkori kapitányi tisztség megteremtésével szükségessé vált a jász- és kunkapitányok, valamint a jászkun főkapitányok választására, működésére vonatkozó protokoll szabályzat megalkotása, amely beilleszti a hagyományőrző tisztséget viselő kapitányokat jelenkorunk közméltóságainak rendjébe. Szól a kapitányokat megillető megszólításról, tiszteletről, a tőlük kérhető feladatokról, de rögzíti a kapitányok esküvőjével és temetésével kapcsolatos ceremóniális teendőket is.

A Jászkun Kapitányok Tanácsa protokoll szabályzatát a történelmi hagyományok alapján, a kapitányokat választó önkormányzatok, hagyományőrző közösségek javaslatainak figyelembe vételével Bánkiné Dr. Molnár Erzsébet, a Kiskun Múzeum nyugalmazott igazgatója, Dr. Bartha Júlia, a Damjanich János Múzeum osztályvezetője, Hortiné Dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója és Mészáros Márta, a Kiskun Múzeum igazgatója állította össze, akik kezdettől fogva szakmai segítséget nyújtanak a kapitányoknak.

A protokoll szabályzatot a Jászkun Kapitányok Tanácsa 2011. november 12-én, Kiskunfélegyházán tartott ülésén fogadta el.

Az újkori kapitányválasztással a Jászság, és példája nyomán a két Kunság egy történelmi tisztséget elevenített fel, de más tartalommal és kötelezettségekkel ruházta fel. Az egykori jász- és kunkapitányok 1876-ig az adott kerület közgyűlésének választott tisztségviselői voltak, hivatalt viseltek, s munkájukért fizetséget kaptak. Intézték a Jászkun kerület közigazgatási ügyeit, gondoskodtak arról, hogy a kivetett adók beérkezzenek, a katonaillesztési és beszállásolási kötelezettségeknek az egyes községek eleget tegyenek. Tevékenységük a büntető ügyekben is jelentős volt, mivel az egyes kerületek gyűlése – amelynek élén a kerületi kapitány állt – a büntető bíraskodás elsőfokú joghatóságát testesítette meg.

A mindenkori kapitányok széles látókörű, nagy műveltségű emberek voltak. Többségük jogot végzett, így rálátásuk volt a települések közügyeire. Néhányan jó szónoki és írói képességgel is rendelkeztek.

A jelen korunkban megválasztott kapitányok nem viselnek hivatalt, munkájáért nem kapnak fizetséget. Tiszteletbeli tisztségük az őket választó önkormányzatok döntése alapján a jászoknál egy évre, a kunoknál három évre szól, és újra megválaszthatók. Legfőbb feladatuk a hagyományőrzés istápolása, valamint a jász és kun identitás erősítése. Regnálási idejük leteltével, mint emeritus (tiszteletbeli) kapitány tovább dolgoznak a jász és kun hagyományőrzésben. Munkájukat 2006 óta a Jászkun Kapitányok Tanácsa irányítja, amelynek élére maguk közül háromévenként jászkun főkapitányt választanak.

A jász- és kunkapitányok díjakat is alapítottak a hagyományőrzésben kiváló munkát végző személyek elismerésére. A Nagykun Kapitányok Tanácsa minden évben a Nagykun bálon adja át a *Nagykunság Hagyományőrzéséért Díjat*, a jászkapitányok *Hit és hagyomány Díja* pedig évente egy-egy rendezvényhez kapcsolódóan (keresztény bál, Szentkúti búcsú stb.) kerül átadásra.

A Jászkun Kapitányok Tanácsa 2013-ban alapította a *Jászkunság Hagyományőrzéséért Díjat*, amelyet minden évben a Jászkun Redemptio ünnepén, május 6-án adnak át Jászberényben a három kerületből egy-egy olyan személynek, aki különösen sokat dolgozik a jász és a kun hagyományőrzésért.

A jász-, nagykun- és kiskunkkapitányok és -kapitánynék napjainkban a jász és kun társadalom tiszteletben álló hagyományőrző személyiségei, akiket a jász és kun önkormányzatok is elismernek, és gyakran hívják őket különböző rendezvényekre. A jászkun kapitányság legújabb kori életre hívása már önmagában is nagy jelentőségű, de a legnagyobb eredménynek talán mégis az tekinthető, hogy sikerült a jász- és kunkapitányokat és tevékenységüket beilleszteni a mai, modern, 21. századi életünkbe.

Jász-, nagykun- és kiskunkkapitányok névsora

Jászkapitányok 1998-tól

- 1998 – Jászfényszaru – Ézsiás István
- 1999 – Jászsósztgyörgy – Talált József
- 2000 – Jászkisér – Gubicz András
- 2001 – Jászdózsa – Bollók György
- 2002 – Jászfákóhalma – Gubicz András
- 2003 – Jásztelek – Tamás Zoltán
- 2004 – Jászládány – Gubicz István
- 2005 – Jánoshida – Zámboi János
- 2006 – Jászboldogháza – Nagy Albert
- 2007 – Jászsztandrás – Dávid Sándor
- 2008 – Pusztamonostor – Percz László
- 2009 – Alattyán – Vass Lajos
- 2010 – Jászágó – Dobos Gergely
- 2011 – Jászivány – Borbás Ferenc
- 2012 – Jászfelsősztgyörgy – Bolla János
- 2013 – Jászberény – Bolla János
- 2014 – Jászapáti – Borbás Ferenc
- 2015 – Jászsósztgyörgy – Talált József
- 2016 – Jászárokszállás – Csikós Miklós
- 2017 – Jászládány – Bertalan János
- 2018 – Jászfényszaru – Ézsiás Bertalan
- 2019 – Jászkisér – Nemes József

Nagykunkapitányok 2000-től

- 2000 – Kisújszállás – Horváth György
- 2001 – Karcag – Györfi Sándor
- 2002 – Túrkeve – Balogh Márton
- 2003 – Berekfürdő – Csikos Sándor
- 2004 – Kunhegyes – Simai János
- 2005 – Kunmadaras – Bartha László
- 2006 – Kunszentmárton – Smuta Zsolt
- 2007 – Kuncsorba – Ullár Imre
- 2008 – Kétpó – Antal Zoltán
- 2009 – Kisújszállás – Illéssy Ádám
- 2012 – Karcag – Bene Sándor

2015 – Túrkeve – Tóth Lajos
2018 – Kunhegyes – Nagy András

Kiskunkapitányok 2005-től

2005 – Kiskunfélegyháza – Ván Jenő
2006 – Fülöpszállás – Ván Jenő
2007 – Szabadszállás – Sövény Sándor
2008 – Kiskunlacháza – Fábián József
2009 – Kiskunhalas – Dózsa Tamás
2010 – Kunszentmiklós – Lesi Árpád
2011 – Kiskunfélegyháza – Szépe Ferenc
2012 – Kunszállás – Kovács Imre
2015 – Fülöpszállás – Dr. Bálint György
2019 – Szank – Varga Ferenc

Jászkun főkapitányok 2006-tól

2006 – Jászfényszaru – Ézsiás István
2009 – Kunszentmárton – Smuta Zsolt
2012 – Kiskunlacháza – Fábián József
2015 – Jászapáti – Borbás Ferenc
2018 – Karcag – Györfi Sándor

*Dr. Bathó Edit néprajzkutató,
a Jász Múzeum igazgatója*

Fotók jegyzéke:

- 1.) Ézsiás István, az első jászkapitány beiktatása, Jászfényszarun 1998-ban
fotó: Bathó Edit
- 2.) A kapitányi süveg átadása Bolla János jászkapitánynak, Jászberény, 2013
fotó: Bugyi Gábor
- 3.) Bertalan János jászkapitány kezében a Jászkürttel, Jászladány, 2017
fotó: Gavaldik Zoltán
- 4.) Dávid Sándor jászkapitány iszik a Jászkürtből, Jászszentandrás, 2007
fotó: Bugyi Gábor
- 5.) A kinevezési okmány átadása Ván Jenő kiskunkkapitánynak, Kiskunfélegyháza, 2005
fotó: Bathó Edit
- 6.) Illéssy Ádám nagykunkapitány ünnepélyes beiktatása, Kisújszállás, 2009
fotó: Daróczy Erzsébet
- 7.) Nagy András, a nagykunok regnáló kapitánya, Kunhegyes, 2018
fotó: Bartha Júlia
- 8.) Nemes József, a jászok regnáló kapitánya, Jászkisér, 2019
fotó: Bugyi Gábor
- 9.) Borbás Ferenc leköszönő jászkun főkapitány és Györfi Sándor beiktatott jászkun főkapitány a karcagi református templomban, 2019
fotó: Nagy István